

ROZPORZĄDZENIE
MINISTRA SPRAWIEDLIWOŚCI

z dnia 2024 r.

w sprawie sposobu zapewnienia reprezentacji dziecka przez reprezentanta dziecka

Na podstawie art. 583¹ § 3 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2023 r. poz. 1550, 1429, 1606, 1615, 1667, 1860 i 2760) zarządza się, co następuje zarządza się, co następuje:

§ 1. Rozporządzenie określa sposób zapewnienia reprezentacji dziecka przez reprezentanta dziecka, w tym sposób ustalania listy reprezentantów dziecka, sposób wyznaczania reprezentanta dziecka oraz system szkoleniowy reprezentantów dziecka.

§ 2. Okręgowa rada adwokacka przedstawia prezesowi sądu rejonowego, sądu okręgowego i sądu apelacyjnego, których obszar właściwości obejmuje zasięg terytorialny danej izby adwokackiej, zwanemu dalej „prezesem właściwego sądu” wykaz adwokatów wykonujących zawód według przepisów ustawy z dnia 26 maja 1982 r. prawo o adwokaturze (Dz. U. z 2022 r., poz. 1184), mających siedzibę zawodową na obszarze właściwości danego sądu, którzy zadeklarowali gotowość do reprezentowania dziecka i spełniających wymagania określone w art. 99¹ § 1 ustawy z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. z 2023 r. poz. 2809 ze zm.), dalej zwanej "K.r.i.o." W przedstawianym wykazie, przy nazwisku każdego adwokata, należy wskazać rodzaj sprawy, w której zadeklarował gotowość do reprezentowania dziecka.

§ 3. Rada okręgowej izby radców prawnych przedstawia prezesowi właściwego sądu wykaz radców prawnych wykonujących zawód, według przepisów ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych (Dz. U. z 2022 r., poz. 1166), mających miejsce zamieszkania na obszarze właściwości danego sądu, deklarujących gotowość do reprezentowania dziecka oraz spełniających wymagania, określone w art. 99¹ § 1 K.r.i.o. W przedstawianym wykazie, przy nazwisku każdego radcy prawnego, należy wskazać rodzaj sprawy, w której zadeklarował gotowość do reprezentowania dziecka.

§ 4. 1. Okręgowa rada adwokacka oraz rada okręgowej izby radców prawnych przedstawia wykazy, o których mowa w § 2 i § 3, do dnia 15 grudnia każdego roku według stanu na dzień 1 grudnia tego roku. Wykazy mogą być przedstawiane za pośrednictwem środków komunikacji elektronicznej lub na informatycznym nośniku danych.

2. Wykazy adwokatów oraz wykazy radców prawnych, o których mowa w § 2 i § 3, zawierają następujące informacje umożliwiające kontakt z adwokatem lub radcą prawnym:

- 1) imię i nazwisko;
- 2) adres do doręczeń;
- 3) numer telefonu;
- 4) numer telefaksu lub adres poczty elektronicznej
- 5) adres dla doręczeń elektronicznych, o których mowa w art. 37c ustawy r. – Prawo o adwokaturze i art. 22¹⁰ ustawy o radcach prawnych.

§ 5. 1. Okręgowa rada adwokacka oraz rada okręgowej izby radców prawnych niezwłocznie informuje prezesa właściwego sądu o:

- 1) każdej zmianie danych, o których mowa w § 4 ust. 2;
- 2) każdej sytuacji czasowo lub trwale uniemożliwiającej adwokatowi lub radcy prawnemu reprezentowanie dziecka;
- 3) wpisaniu na listę adwokata lub radcy prawnego posiadającego umiejętności, o których mowa w art. art. 99¹ § 1 K.r.i.o oraz deklarującego gotowość do reprezentowania dziecka oraz o nabyciu przed adwokata lub radcą prawnego umiejętności, o których mowa w art. art. 99¹ § 1 K.r.i.o i deklarującego gotowość do reprezentowania dziecka;
- 4) skreśleniu adwokata lub radcy prawnego objętego wykazem, o którym mowa w § 2 lub § 3, z listy adwokatów lub z listy radców prawnych.

2. Przepis § 4 ust. 1 zdanie drugie stosuje się odpowiednio.

§ 6. 1. Prezes właściwego sądu ustala na podstawie przedstawionych wykazów, o których mowa w § 2 i § 3, ułożoną w porządku alfabetycznym według nazwisk listę reprezentantów dziecka, będących adwokatami i radcami prawnymi.

2. Lista reprezentantów dziecka ustalona przez prezesa właściwego sądu zawiera informacje, o których mowa w § 4 ust. 2, wskazanie tytułu zawodowego adwokata i radcy prawnego oraz rodzaj spraw, w których adwokat i radca prawny deklarują gotowość reprezentacji dziecka.

3. W miarę możliwości listę reprezentantów dziecka sporządza się i prowadzi w formie elektronicznej.

4. Prezes właściwego sądu przekazuje ustaloną listę reprezentantów dziecka do wiadomości okręgowej radzie adwokackiej oraz radzie okręgowej izby radców prawnych. Przepis § 4 ust. 1 zdanie drugie stosuje się odpowiednio.

§ 7. Prezes właściwego sądu w ciągu 7 dni od uzyskania informacji, o których mowa w § 5 ust. 1, aktualizuje listę reprezentantów dziecka w sposób wskazany w § 6 ust. 1 i 2.

§ 8. 1. Sąd opiekuńczy wyznacza reprezentanta dziecka będącego adwokatem lub radcą prawnym z listy, o której mowa w § 6 ust. 1, według kolejności wpływu wniosków i przy uwzględnieniu potrzeb wynikających z innych okoliczności uzasadniających jego wyznaczenie, w tym rodzaju sprawy, w której wymagana jest reprezentacja dziecka.

2. Sąd opiekuńczy wyznaczając reprezentanta dziecka z listy reprezentantów dziecka ustalonej przez prezesa sądu okręgowego lub przez prezesa sądu apelacyjnego bierze pod uwagę również adres do doręczeń adwokata lub radcy prawnego względem miejsca zamieszkania lub pobytu dziecka oraz względem siedziby organu, przed którym reprezentacja ma nastąpić, chyba że wyznaczenie reprezentanta dziecka przy uwzględnieniu tej okoliczności nie jest możliwe.

3. Po dokonaniu aktualizacji listy reprezentantów dziecka oraz w razie ustalenia nowej listy reprezentantów dziecka wyznaczenie reprezentanta dziecka kontynuuje się, począwszy od następnego reprezentanta dziecka po ostatnio wyznaczonym.

§ 9. 1. Jeżeli w sprawie został złożony wniosek o ustanowienie reprezentanta dziecka, sąd opiekuńczy po wyznaczeniu reprezentanta dziecka przekazuje wnioskodawcy następujące dane kontaktowe adwokata lub radcy prawnego:

- 1) imię i nazwisko;
- 2) adres do doręczeń;
- 3) numer telefonu;
- 4) numer telefaksu lub adres poczty elektronicznej.
- 5) adres dla doręczeń elektronicznych, o których mowa w art. 37c– Prawo o adwokaturze i art. 22¹⁰ ustawy o radcach prawnych.

2. Po wyznaczeniu reprezentanta dziecka sąd opiekuńczy przekazuje adwokatowi lub radcy prawnemu dane takie jak:

- 1) sygnaturę sprawy;

- 2) imię i nazwisko dziecka;
- 3) imię i nazwisko przedstawiciela ustawowego dziecka, lub podmiotu, o którym mowa w art. 112¹ § 1 i 2 K.r.i.o.;
- 4) dane umożliwiające kontakt z dzieckiem oraz dane umożliwiające kontakt z przedstawicielem ustawowym dziecka lub podmiotem, o którym mowa z art. 112¹ § 1 i 2 K.r.i.o., takie jak adres zamieszkania lub pobytu, adres do doręczeń, numer telefonu, numer telefaksu lub adres poczty elektronicznej.

3. Informacje, o których mowa w ust. 1 i 2, podaje się jednocześnie z powiadomieniem o treści postanowienia o wyznaczeniu reprezentanta dziecka.

§ 10. 1. Szkolenia z zakresu zasad reprezentacji dziecka, praw lub potrzeb dziecka, o których mowa w art. 99¹ § 1 K.r.i.o. organizuje okręgowa rada adwokacka dla adwokatów oraz rada okręgowej izby radców prawnych dla radców prawnych w wymiarze nie mniejszym niż 24 godzin rocznie.

2. Obowiązek, o którym mowa w ust. 1, okręgowa rada adwokacka oraz rada okręgowej izby radców prawnych realizuje organizując szkolenia we własnym zakresie lub zwracając się o ich przeprowadzenie do Rzecznika Praw Dziecka, jednostek naukowych, organizacji lub instytucji posiadających doświadczenie w działaniach na rzecz ochrony dzieci i ich praw.

§ 11. 1. Adwokat oraz radca prawny wpisany na listę reprezentantów dziecka ma obowiązek co najmniej raz na dwa lata kalendarzowe uczestniczyć w szkoleniu, o którym mowa w § 10 ust. 1.

2. Adwokat lub radca prawny, który nie dopełni obowiązku wskazanego w ust. 1 nie może być uwzględniony w wykazie, o którym mowa w § 2 lub § 3 przygotowanym na rok kolejny do czasu wykonania obowiązku szkoleniowego.

§ 12. 1. Okręgowa rada adwokacka oraz rada okręgowej izby radców prawnych przedstawią pierwsze wykazy, o których mowa w § 2 i § 3, do dnia 15 kwietnia 2024 r. według stanu na dzień 15 lutego 2024 r., a następne do dnia 15 grudnia 2024 r. według stanu na dzień 1 grudnia 2024 r.

2. Do dnia ustalenia przez prezesa właściwego sądu pierwszej listy reprezentantów, o której mowa w § 6 ust. 1, sąd opiekuńczy wyznacza reprezentanta dziecka na podstawie listy, o której mowa w art. 81a § 1 i § 4 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks postępowania karnego (Dz. U. z 2022 r. poz. 1375 i 1855), po uprzednim ustaleniu w sposób dotychczasowy czy adwokat lub radca prawny wykazuje szczególną znajomość spraw dotyczących dziecka,

tego samego rodzaju lub rodzajowo odpowiadających sprawie, w której wymagana jest reprezentacja dziecka, lub ukończył szkolenie dotyczące zasad reprezentacji dziecka, praw lub potrzeb dziecka.

§ 13. Wyłączenie, o którym mowa w § 11 ust. 2, stosuje się po raz pierwszy do wykazu, którego termin przedstawienia upływa dnia 15 grudnia 2025 r.

§ 14. Rozporządzenie wchodzi w życie z dniem następnym po dniu ogłoszenia.

MINISTER SPRAWIEDLIWOŚCI

*ZA ZGODNOŚĆ POD WZGLĘDEM PRAWNYM,
REDAKCYJNYM I LEGISLACYJNYM*

Agnieszka Tomczewska

*Zastępca Dyrektora Departamentu Spraw Rodzinnych i Nieletnich
w Ministerstwie Sprawiedliwości*

/podpisano elektronicznie/

UZASADNIENIE

Ustawą z dnia 28 lipca 2023 r. o zmianie ustawy - Kodeks rodzinny i opiekuńczy oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2023 r., poz. 1606) dokonano nowelizacji ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. - Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2023 r. poz. 1550, 1429, 1606, 1615, 1667, 1860 i 2760), dalej zwanej "K.p.c.". w zakresie dotyczącym procedury wyznaczania reprezentanta dziecka w sytuacji, gdy nie może tego czynić żadne z rodziców.

Jak stanowi art. 99 § 1 ustawy z dnia 25 lutego 1964 r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. z 2023 r., poz. 2809), dalej zwanej "K.r.i.o.", dla dziecka pozostającego pod władzą rodzicielską, którego żadne z rodziców nie może reprezentować, sąd opiekuńczy ustanawia reprezentanta dziecka.

Zgodnie z art. 583¹ § 3 K.p.c. Minister Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia, sposób zapewnienia reprezentacji dziecka przez reprezentanta dziecka, w tym sposób ustalania listy reprezentantów dziecka, sposób wyznaczania reprezentanta dziecka oraz system szkoleniowy reprezentantów dziecka, mając na uwadze konieczność zapewnienia prawidłowego toku postępowania oraz prawidłowej realizacji prawa do ochrony interesów dziecka.

Należy zaznaczyć, że zakres ww. delegacji obejmuje reprezentantów dziecka będących adwokatem lub radcą prawnym, Wynika to z treści przepisów ustawy, w tym także wspomnianej delegacji do wydania aktu wykonawczego. Co do zasady reprezentantem dziecka może być adwokat lub radca prawny, którego kompetencje bazowe są jednoznacznie określone w ustawach źródłowych - ustawie z dnia 26 maja 1982 r. Prawo o adwokaturze (Dz. U. z 2022 r., poz. 1184), ustawie z dnia 6 lipca 1982 o radcach prawnych (Dz. U. 2022.1166) oraz dodatkowo w art. 99¹ § K.r.i.o. One stanowią podstawę do stworzenia wykazów a następnie list profesjonalistów, którzy spełniają ustalone kryteria łączne. Tego rodzaju sytuacja nie zachodzi wobec innych osób, które na mocy art. 99¹ § 2 K.r.i.o. mogą być ustanowione reprezentantami. Osoby te mogą pełnić rolę reprezentantów w sytuacjach wyjątkowych i zwykle będą to osoby bliskie dziecku, którego sprawa dotyczy i którego potrzeby znają. Będzie to więc ustalane w każdej sprawie. Za taką interpretacją zakresu delegacji ustawowej przemawia także okoliczność, że tylko na adwokatów lub radców prawnych może zostać nałożony ogólny obowiązek szkoleniowy.

Wymaga podkreślenia, że wspomnianą ustawą z dnia 28 lipca 2023 r. zmieniono również zasady wynagradzania adwokatów lub radców prawnych - reprezentantów dziecka. Zgodnie

z art. 99³ § 3. K.r.i.o. do ustalenia wysokości wynagrodzenia i zwrotu wydatków reprezentanta dziecka będącego adwokatem lub radcą prawnym stosuje się odpowiednio przepisy wykonawcze wydane na podstawie art. 29 ust. 2 ustawy z dnia 26 maja 1982 r. - Prawo o adwokaturze lub art. 22³ ust. 2 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych.

Projektuje się, że listy reprezentantów dziecka, obejmujące adwokatów i radców prawnych, będą ustalane przez prezesów sądów rejonowych, sądów okręgowych i sądów apelacyjnych, w oparciu o wykazy corocznie przedstawiane przez okręgowe rady adwokackie oraz rady okręgowych izb radców prawnych. Wykazy te będą uwzględniać adwokatów i radców prawnych mających siedzibę zawodową lub miejsce zamieszkania na obszarze właściwości danego sądu. Wymaga wskazania, iż projektodawca miał na uwadze, że nie wszyscy adwokaci i radcowie prawni będą gotowi do pełnienia funkcji reprezentanta dziecka. Dlatego też w rozporządzeniu wskazano, że w wykazie mają być wskazywani tylko ci, którzy taką gotowość deklarują. Dodatkowo, mając na uwadze wynikający z art. 99¹ § 1 K.r.i.o. wymóg, aby adwokat lub radca prawny wykazywał szczególną znajomość spraw dotyczących dziecka, tego samego rodzaju lub rodzajowo odpowiadających sprawie, w której wymagana jest reprezentacja dziecka, lub ukończył szkolenie dotyczące zasad reprezentacji dziecka, praw lub potrzeb dziecka, warunkiem ujęcia danego adwokata lub radcy prawnego w wykazie jest posiadanie także tych kompetencji. W przedstawianym wykazie, przy nazwisku każdego adwokata, koniecznym będzie wskazanie rodzaju sprawy, w której zadeklarował gotowość do reprezentowania dziecka.

Sąd opiekuńczy będzie wyznaczał reprezentanta dziecka według kolejności wpływu wniosków i potrzeb wynikających z innych okoliczności uzasadniających jego wyznaczenie. Podkreślenia wymaga, że w tej drugiej wytycznej mieści się także rodzaj sprawy, w której wymagana jest reprezentacja dziecka.

Wyznaczając reprezentanta dziecka z listy ustalonej przez prezesa sądu okręgowego oraz prezesa sądu apelacyjnego uwzględniany będzie nadto adres do doręczeń adwokata lub radcy prawnego względem miejsca zamieszkania lub pobytu dziecka oraz względem siedziby organu, przed którym ma się odbywać reprezentacja, tak aby reprezentacja miała wymiar realny a nie iluzoryczny i dawała możliwość nawiązania kontaktu z dzieckiem. Zgodnie bowiem z art. 99² § 3 K.r.i.o., jeżeli rozwój umysłowy, stan zdrowia i stopień dojrzałości dziecka na to pozwalają, reprezentant dziecka nawiązuje z dzieckiem kontakt i informuje je w sposób zrozumiały i dostosowany do stopnia jego rozwoju o podejmowanych czynnościach, przebiegu

postępowania i sposobie jego zakończenia oraz konsekwencjach podjętych działań dla jego sytuacji prawnej.

Jeśli wyznaczenie reprezentanta dziecka przy uwzględnieniu przesłanki "odległości" nie będzie możliwe, sąd opiekuńczy będzie mógł wyznaczyć reprezentanta dziecka z listy reprezentantów dziecka właściwej dla sądu okręgowego lub sądu apelacyjnego.

Projektuje się, że przedstawiane przez okręgowe rady adwokackie oraz rady okręgowych izb radców prawnych wykazy, a co za tym idzie ustalone listy reprezentantów będą aktualizowane na bieżąco. Ustalenie nowych list reprezentantów dziecka będzie odbywało się raz do roku. Po dokonaniu aktualizacji listy reprezentantów dziecka oraz w razie ustalenia nowej listy, wyznaczanie kolejnych reprezentantów dziecka będzie kontynuowane uwzględniając dotychczasową kolejność ich wyznaczania i rozpoczynając od następnego po ostatnio wyznaczonym (w przypadkach tych nie będzie się wyznaczać reprezentanta dziecka od początku listy, ale kontynuować dotychczasową kolejność wyznaczania, uwzględniając stan listy po jej aktualizacji lub stan nowej listy).

Wyznaczony reprezentant dziecka będzie informowany o danych dziecka, danych przedstawiciela ustawowego dziecka lub podmiotu, o którym mowa z art. 112¹ § 1 i 2 K.r.i.o., danych umożliwiających kontakt z dzieckiem oraz danych umożliwiających kontakt z przedstawicielem ustawowym dziecka lub podmiotem, o którym mowa z art. 112¹ § 1 i 2 K.r.i.o.

W rozporządzeniu uregulowano także obowiązki okręgowej rady adwokackiej oraz rady okręgowej izby radców prawnych dotyczące organizacji szkoleń zawodowych z zakresu zasad reprezentacji dziecka, praw lub potrzeb dziecka, oraz obowiązki szkoleniowe adwokatów radców prawnych wpisanych na listę reprezentantów dziecka. W ocenie projektodawcy jest to niezwykle istotny aspekt prawidłowej reprezentacji dziecka, albowiem tylko posiadanie umiejętności nawiązania z nim kontaktu, zrozumienia jego potrzeb i emocji, pozwoli na ustalenie jego opinii lub życzeń, a tym samym zrealizuje cel tej instytucji.

Projektodawca określił, że okręgowa rada adwokacka oraz rada okręgowej izby radców prawnych obowiązek realizacji szkoleń mogą wypełnić organizując szkolenia we własnym zakresie lub zwracając się o ich przeprowadzenie do Rzecznika Praw Dziecka, jednostek naukowych, organizacji lub instytucji zajmujących się prawami dziecka. Jednocześnie przyjęto rodzinny minimalny próg godzinowy tegoż szkolenia kształtując go w wymiarze 24 godzin.

Wymaga podkreślenia, iż nałożony obowiązek szkoleniowy nie jest jednorazowy. Adwokat lub radca prawny znajdujący się na liście reprezentantów dziecka, chcąc na niej pozostać, będzie zobligowany regularnie podnosić swoje kwalifikacje. Z tego też względu bezie musiał co najmniej raz na dwa lata uczestniczyć we wspomnianym wcześniej szesnastogodzinnym szkoleniu. Zaniechanie jego wykonania będzie skutkowało utratą prawa do uwzględniania na liście reprezentantów dziecka na kolejny okres do czasu odbycia szkolenia.

Projektowana regulacja nie jest objęta zakresem prawa Unii Europejskiej.

Projekt nie zawiera przepisów technicznych i nie podlega notyfikacji zgodnie z trybem przewidzianym w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 23 grudnia 2002 r. w sprawie funkcjonowania krajowego systemu notyfikacji norm i aktów prawnych (Dz. U. poz. 2039 oraz z 2004 r. poz. 597).

Projekt nie był przedstawiany właściwym organom i instytucjom Unii Europejskiej, w tym Europejskiemu Bankowi Centralnemu, w celu uzyskania opinii, dokonania powiadomienia, konsultacji albo uzgodnień.

Projekt nie określa zasad podejmowania, wykonywania lub zakończenia działalności gospodarczej. OSR projektu nie był oceniany w trybie § 32 uchwały nr 190 Rady Ministrów z dnia 29 października 2013 r. – Regulamin pracy Rady Ministrów (M.P. z 2022 r. poz. 348).

Projekt został udostępniony w Biuletynie Informacji Publicznej na stronie podmiotowej Rządowego Centrum Legislacji w serwisie Rządowy Proces Legislacyjny zgodnie z art. 5 ustawy z dnia 7 lipca 2005 r. o działalności lobbingowej w procesie stanowienia prawa (Dz. U. z 2017 r. poz. 248) oraz § 4 i § 52 ust. 1 uchwały nr 190 Rady Ministrów z dnia 29 października 2013 r. – Regulamin pracy Rady Ministrów. Wyniki konsultacji zostaną omówione po ich zakończeniu.

Rozporządzenie ma wejść w życie z dniem następującym pod dniem ogłoszenia. Jest to konieczne albowiem 15 lutego 2024 r. zaczynają obowiązywać przepisy ustawowe dotyczące wysłuchania zwarte w ustawie z dnia 28 lipca 2023 r. o zmianie ustawy Kodeks rodzinny i opiekuńczy oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1606).